

Pavel Křišťan

ESOTERNÍ KŘESŤANSTVÍ

Dříve než autorovi tohoto vyprávění napadlo, aby je napsal, zabýval se dlouho – řadu desetiletí – pověstmi o grálu – především ovšem jejich dvojím nejvelkolepějším literárním zpracováním: nedokončeným francouzským dílem Chrétiena de Troyes «Perceval» a německým veršovaným románem «Parzival» od Wolframa von Eschenbach. Nešlo mu o literárně historické zkoumání těchto příběhů, ani o sledování, jak se postupně vynořovaly a dále rozvíjely jejich jednotlivé motivy v lidové nebo umělé literatuře francouzské, irské, anglické, španělské, německé a dalších, nýbrž šlo mu o jejich základní obrazy, naznačující tomu, kdo se jim vnímavě otevřel, podivuhodná tajemství středověkého (a jak se pokusíme naznačit: nejen středověkého) duchovního života, především existenci duchovního proudu usilujícího tehdy o hlubší, obsažnější chápání křesťanství.

Vezměme např. základní obraz Parsifalova příběhu. Přidržíme se přitom nejprve Wolframa: Kdesi daleko od lidského hemžení, v místech, kam nikdy nevzkročí nikdo nepovolaný, žije kruh «rytířů bílé holubice», opatrujících zázračnou číši; kdo okusí pokrmu z ní, získá podíl na věčnosti, na životě bez smrti. A odkud že má číše takovou moc? Ve výroční den události na Golgotě, na Velký pátek, vkládá do ní Duch svatý v podobě holubice posvěcenou hostií, a ta je pak původcem čaromoci grálu. Ve francouzských verzích je tomu trochu jinak. Grál zde není miska vyhloubená z nebeského drahokamu jako u Wolframa, nýbrž zlatá schránka s hostií (u Chrétiena) nebo zlatý kalich, do něhož kdysi Josef z Arimatie zachytil krev Kristovu kanoucí z kříže (podle Roberta de Boron). Ale ať už vyjdeme z té nebo oné tradice, ať už máme za to, že moc grálu má původ v Kristově krvi nebo v hostii – tedy v Kristově těle – vždycky je bezprostředně spjata s tajemstvím transsubstanciací v křesťanském smyslu.

Snad se zeptáme: V čem je tedy křesťanství grálu odlišné od všeobecného křesťanského prožívání ve středověku? Odpověď není snadná. Mohla by na první pohled znít: «Vůbec v ničem». Ale při pečlivějším zamyšlení by přece asi zněla: «Ve všem». Kterýkoli zbožný křesťan té doby byl patrně přesvědčen, že tělo Páně, které přijímá při mši, je pro něho pokrmem věčného života, podávaným v pomíjivé vnější podobě. A že přijímáním se spojuje se světem, nad nímž smrt nemá moc, a že jiskra vyššího života, kterou přijal s posvěceným chlebem, v něm bude hořet dále, až za hranici smrti. Ale přitom věděl, že sám určitě jednou zemře. Neočekával, že hostie by mu mohla darovat nesmrtelnost, jakou podle pověsti poskytovala rytířům grálu. Tím jsme se přiblížili k jádru pověsti.

Mohli bychom samozřejmě připomenout, že i v obecném křesťanství se vyskytovalo něco obdobného. Tisíce lidí bylo přece přijetím hostie uzdraveno z těžkých nemocí! A byli také světci, kteří – jako Chrétienův Tituel – vůbec nepřijímali jiný pokrm než hostii – až po Kateřinu Emmerichovou nebo Terezu Neumannovou v době poměrně nedávné. A hostie stačila, aby se udrželi při životě. Ano, to jsou výjimky v okruhu obecného křesťanství, výjimky, které poukazují obdobným směrem jako naše pověst. Podstatné pro nás je pouze to, že se podle příběhu o Parsifalovi vyskytovali koncem středověku lidé, kteří považovali za své životní poslání opatrovat tajemství Kristova těla nebo Kristovy krve, a že těmito lidem, kteří se kvůli tomuto poslání zřekli všech souvislostí s běžným životem, vstoupil z tajemství transsubstanciací – z grálu – nějakým způsobem zážitek nepomíjivosti jejich vlastního lidství. Že by něco takového nebylo možné? Což nežijí i dnes lidé, kteří prožívají něco obdobného? Pověst o grálu tedy naznačuje, že byli lidé, kteří prožívali křesťanství tak intenzívně, že i do jejich časného vědomí pronikaly záblesky odjinud, z oblasti nadčasové, že byli v nějaké formě účastni působnosti nadsmyslových dějů přímo uprostřed pozemského života. Proč o takové možnosti pochybovat? Vedle běžného křesťanství (které bylo samo v té době ještě mnohem intenzívnější než jeho dnešní dozvuky) tu, zdá se, musilo být i křesťanství jiného rázu, esoterní, uchovávací – v přísné odloučenosti od světa – jakési zkušenosti a poznatky sotva dostupné ostatnímu lidstvu.

Existence esoterního křesťanství: tento základní předpoklad, který studiem nabýval pro autora stále zřetelnější a konkrétnější podoby, vedl ho k stále obnovovanému promýšlení pověsti, podepřenému i četbou přednášek Rudolfa Steinera a další literatury k tomuto tématu. Tak došel k přesvědčení, že je důležité, aby i v dnešním člověku tento příběh mohl vykouzlit představu, že je

možný hlubší kontakt s oním tajemným děním, jež začalo událostí na Golgotě⁵ a neviditelně pokračuje pro ty, kdo se s ním spojili. Komu tane na mysli obraz grálu, je jiným člověkem než někdo, kdo ho nezná.